

Право на працю в Україні. Як законодавство регулює трудові відносини. Роботодавці та працівники на ринку праці. Як знайти роботу. Право та підприємницька діяльність

1. Право на працю в законодавстві України. Кожна людина повинна забезпечувати собі засоби для існування. Поки ви ще діти, про вас дбають батьки. Вони задовольняють ваші потреби: оплачують квартиру, у якій ви разом проживаєте, забезпечують одягом, взуттям, їжею тощо. Однак мине не так багато часу, і вам доведеться самим думати про "хліб ваш насущний" - про те, як заробити на життя.

Нині в Україні більшість людей заробляють на життя власною працею. Право на працю проголошено Конституцією України.

Ознайомтеся з витягом із Конституції України. Визначте, у чому полягає та як забезпечується право громадян на працю.

Конституція України

Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.

Головним нормативним актом у галузі трудових правовідносин є Кодекс законів про працю України (невдовзі його має замінити Трудовий кодекс України, проект якого вже розроблений). Його норми діють усюди, де використовується наймана праця (за винятком цивільно-правових відносин).

Кодекс законів про працю України

Стаття 3. Регулювання трудових відносин Законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм класності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами.

Особливості праці членів кооперативів та їх об'єднань, колективних сільськогосподарських підприємств, селянських і фермерських господарств, працівників підприємств з іноземними інвестиціями визначаються законодавством та їх статутами. При цьому гарантії щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, інвалідів надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю.

1. Жінка працює домашньою працівницею за угодою з директором великого банку, який із власних коштів оплачує її роботу.
2. Жінка працює помічником у посла іноземної держави.
3. Чоловік працює водієм на власному автомобілі-таксі.
4. Майстер по ремонту взуття працює у власній майстерні, де сам ремонтує взуття.
5. Жінка працює вчителем у приватній школі.

2. Як знайти роботу та влаштуватися на неї.

Пройде небагато часу, і ви станете дорослими. І, напевно, перед вами постане питання — як знайти роботу.

Нині в Україні чимало можливостей для пошуку роботи. Існують спеціальні газети та журнали, сайти в мережі Інтернет, де публікують переліки вільних місць роботи, вимоги до працівників, заробітні плати тощо.

Звичайно, при пошуку роботи можна звернутися за допомогою до знайомих, родичів і друзів, які можуть підказати можливі місця роботи.

У нашій державі створено спеціальну службу зайнятості. У кожному районі та місті існують центри зайнятості, де людина може отримати інформацію про вакансії, консультацію з вибору професії, а в разі потреби на курсах перепідготовки отримати нову професію.

В Україні існує ринок праці, на якому працівники можуть знайти роботу, а роботодавці — потрібних працівників. Від уміння правильно шукати роботу, вести розмову та скласти резюме певною (і чималою!) мірою залежить ваш успіх. За допомогою «мозкового штурму» запропонуйте ті обставини, які цікавлять роботодавця при вирішенні питання про прийом працівника на роботу.

Сьогодні при пошуку роботи працівникові досить часто пропонують скласти резюме. Саме цей короткий (як правило, не більше аркуша) документ може стати вирішальним для долі людини, адже в багатьох компаніях саме із цього документа розпочинають знайомство (у деяких випадках — для початку заочне) із майбутнім працівником.

Запам'ятайте!

Резюме — це короткий виклад ваших досягнень, професійного та життєвого досвіду.

В однієї й тієї ж людини резюме може відрізнятися залежно від того, куди вона влаштовується. Основну увагу потрібно звертати на напрям, що стосується вашої майбутньої роботи. У резюме має бути зазначено:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові;
- 2) службова, домашня адреси, телефон, за наявності факс і електронна адреса;
- 3) мета складання резюме — опис посади, на яку ви претендуєте (якщо можливо);
- 4) професійна історія (досвід роботи) — місця роботи, займані посади й основні виконувані функції (починаючи з останніх, у зворотному хронологічному порядку);
- 5) освіта (навчальні заклади, які закінчили або в яких навчалися, зазначаючи факультет, спеціальність);
- 6) професійні досягнення, нагороди (перемоги в конкурсах, премії, професійні нагороди та відзнаки);
- 7) додаткові вміння та навички (знання іноземних мов, комп'ютерні навички із зазначенням програм, якими ви володієте, наявність водійського посвідчення тощо).

Уникайте включення в резюме відомостей, які прямо не стосуються майбутньої роботи.

Резюме має бути: стислим; конкретним; з чіткими формулюваннями (не «сприяв», а «допомагав», не «брав участь», а «виконав», «домігся» тощо); чесним; грамотним.

3. Особливості працевлаштування неповнолітніх.

Необхідно відзначити, що держава особливо піклується про неповнолітніх, які починають трудовий шлях. Кодекс законів про працю передбачає особливі умови надання роботи молоді, випускникам шкіл і професійно-технічних навчальних закладів.

Кодекс законів про працю України
Стаття 196. Броня прийняття молоді на роботу і про фесійне навчання на виробництві

Для всіх підприємств і організацій встановлюється броня прийняття на роботу і професійне навчання на виробництві молоді, яка закінчила загальноосвітні школи, професійні навчально-виховні заклади, а також інших осіб молодше вісімнадцяти років.

Районні і міські Ради народних депутатів затверджують програми влаштування на роботу випускників загальноосвітніх шкіл, квоти робочих місць для працевлаштування молоді та забезпечують їх виконання всіма підприємствами, установами, організаціями.

Відмова у прийнятті на роботу і професійне навчання на виробництві зазначеним особам, направленим в рахунок броні, забороняється. Така відмова може бути оскаржена ними до суду.

Стаття 197. Надання молоді першого робочого місця

Працевдатній молоді — громадянам України віком від 15 до 28 років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійних навчально-виховних і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби надається перше робоче місце на строк не менше двох років.

Молодим спеціалістам — випускникам державних навчальних закладів, потреба в яких раніше була заявлена підприємствами, установами, організаціями, надається робота за фахом на період не менше трьох років у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Підприємництво.

Ще одним можливим шляхом забезпечення існування людини є її участь у підприємницькій діяльності.

Підприємництво — самостійна, систематична, на власний ризик діяльність із метою одержання прибутку та досягнення соціально корисних результатів.

Щоб вирізнити підприємницьку діяльність серед інших форм і соціального життя, необхідно з'ясувати її ознаки. Перша з них — самостійність діяльності. Якщо водій самостійно працює на своєму автомобілі — він є підприємцем, якщо він на такій же машині працює на підприємстві, яке платить йому заробітну плату та забезпечує роботою, — він є найманим працівником, а не підприємцем. Друга ознака — систематичність діяльності. Якщо ви один раз приберете квартиру сусідки й отримаєте за це гроші — ви не станете підприємцем. Якщо ж ви зібрали групу однокласників, розклеїли оголошення по мікрорайону та постійно заробляєте гроші — це вже підприємництво. І ще одна важлива ознака — одержання прибутку як основна мета діяльності.

Обговоріть і визначте, у якому з наведених прикладів має місце підприємницька діяльність.

1. Львівський автобусний завод виробляє великі автобуси та продає їх.
2. Футбольний клуб провів благодійний матч із метою збору і грошей для допомоги дітям, хворим на туберкульоз.
3. Хлопець-десятикласник у період літніх канікул працює у фермерському господарстві помічником комбайнера.
4. Перукар викупив приміщення в будинку, де він живе та працює за фахом.
5. Випусниця одинадцятого класу пішла працювати нянею до однієї із сімей у своєму будинку.

Для того щоб підприємницька діяльність була законною, необхідно забезпечити її легалізацію відповідно до закону.

Отже, якщо ви вирішили зайнятися підприємницькою діяльністю, потрібно:

- 1) підготувати документи відповідно до обраної вами організаційної форми підприємництва;
- 2) подати ці документи державному реєстратору, який здійснить реєстрацію підприємства та видасть вам відповідне свідоцтво про реєстрацію;
- 3) зареєструвати своє підприємство в органі державної статистики й отримати відповідну довідку;
- 4) зареєструвати своє підприємство в органах податкової адміністрації;
- 5) зареєструвати своє підприємство в органах служби зайнятості, фонді соціального страхування

тощо;

- 6) отримати дозвіл органів внутрішніх справ (так звана дозвільна система), виготовити штамп і печатку свого підприємства;
- 7) відкрити банківський рахунок свого підприємства.

Одним із найважливіших соціально-економічних прав людини є право на працю. Це право закріплено в Конституції України. Основним нормативним актом у галузі трудових відносин є Кодекс законів про працю України, який регулює відносини всіх, хто є найманими працівниками. Шукаючи роботу, доцільно скористатися послугами державної служби зайнятості. Складіть резюме, направте його потенційним роботодавцям. Українське законодавство дає кожному право на підприємницьку діяльність, яка має здійснюватися відповідно до існуючого законодавства.